۱۲ در آستانه صد و پنجاهمین سالگرد درگذشت چارلز دیکنز رفته‌ایم سراغ شخصیت‌های به‌یادماندنی او که سهم عمده‌ای در خاطرات کودکی ما دارند

از رنجی که می‌بردند

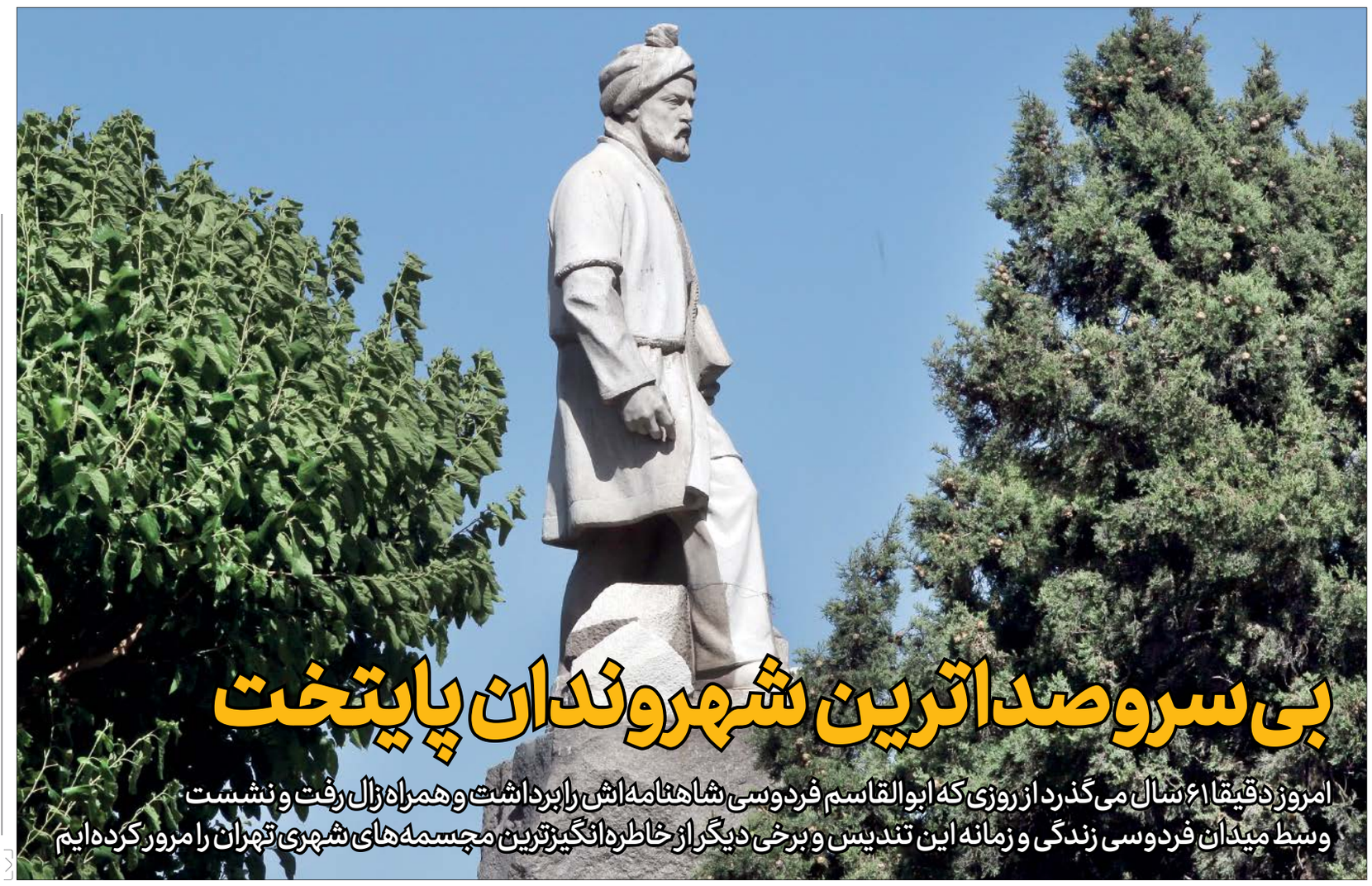

۷۳ سال پیش در چنین روزی تندیس فردوسی در میدانی به همین نام در تهران نصب شد / عکس: مجید آزاد / جام جم

بی‌سرو صداترین شهروندان پایتخت

امروز دقیقا ۶۱ سال می‌گذرد از روزی که ابوالقاسم فردوسی شاهنامه‌اش را برداشت و همراه زال رفت و نشست وسط میدان فردوسی زندگی و زمانه این تندیس و برخی دیگر از خاطره‌انگیزترین مجسمه‌های شهری تهران را مرور کرده‌ایم

۱۰

رهبر معظم انقلاب در تازه‌ترین سخنرانی خود یک بیت شعر از زنده یاد امیری فیروزکوهی خواندند، رفتیم سراغ شکل‌گیری رفاقت دیرینه میان این شاعر و رهبری

داستان رفاقت یک شاعر و شعرشناس‌ترین مرد ایران

زینب مرتضایی فرد

دبیر ادبیات و هنر

امیری فیروزکوهی، شاعر را شاید همه نشناسند، اما حالا چند روزی است که به‌واسطه شنیده شدن یک بیت شعر از او در سخنرانی اخیر رهبر انقلاب نامش مورد توجه قرار گرفته است. شاعر و ادیب معاصر که از قضا رهبری قبل‌تر هم نامش را به‌عنوان یکی از شاعران مورد علاقه خود مطرح کرده و خاطراتی را درباره دیدار با او تعریف کرده بودند. نگاهی می‌اندازیم به محتوای شعری که رهبر انقلاب از سید کریم امیری فیروزکوهی ملقب به سیدالشعرا خواندند. همچنین می‌رویم سراغ آشنایی قدیمی ایشان با شاعری که سال‌ها پیش به سختی در خانه‌اش را به روی ایشان باز کرده، اما خیلی زود به دوستان صمیمی بدل شده‌اند، آن‌قدر که امیری فیروزکوهی بعد از ریاست جمهوری آیت‌ا... خامنه‌ای برای ایشان شعری بسراید. حضور پررنگ رهبر انقلاب در انجمن‌های ادبی فردوسی و فرخ تا حدی پررنگ بوده که بسیاری از شاعران بدون هماهنگی ایشان شعر خود را ارائه نمی‌کردند. امیری فیروزکوهی هم بارها در صحبت با شاعران رهبری را شعرشناس‌ترین مرد ایران دانسته بود.

یک بیت شعر

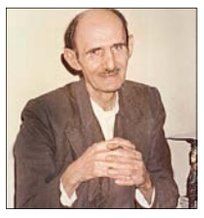

اول از همه برویم سراغ همین یک بیت شعری که رهبر انقلاب خواندند:

شباب عمر به دانش گذشت و شیب به جهل
کتاب عمر مرا فصل و باب، پیش و پس است

مضامین جوانی و پیری در ادبیات فارسی و البته طبیعتا ادبیات جهان موضوعات مهمی هستند که مورد توجه شاعران قرار می‌گیرند، بسیار در ستایش جوانی و اغلب هم شکایت از ناتوانی‌های دوران پیری. شعری که مقام معظم رهبری از امیری فیروزکوهی در سخنرانی ۱۴ خرداد امسال خواندند، اما مضمونی لااقل متفاوت با همین نگاه اغلب شاعران دارد. شاعر در حال نکوهشی متفاوت است و به این می‌پردازد که شخص در جوانی در پی کسب دانش و معرفت بوده و در پیری مسیر جهالت و نادانی را پیش گرفته است.

ایشان قبل‌تر هم در اردیبهشت ۱۳۹۶ و در مراسم روز جوان همین بیت را خطاب به جوانان حاضر در جلسه درس خارج فقه خوانده و گفته بودند: «بعضی ها جوانی‌های خوبی داشتند، امان از پیری شان؛ پیر که شدند هیچ. این [جوانی ها] را سعی کنید [نگه دارید]. البته شماها خوب هستید، شماها الحمدلله در خدمت انقلاب و در خدمت اسلام هستید. سعی کنید [این حالت] را نگه دارید. این ثبات قدم و استقامت در راه صحیح یک چیز خوبی است.»

این بیت حالا هم با همین هدف خوانده شده و تذکری دارد در خود برای آنها که روزگار جوانی شیوه‌ای دیگر داشته‌اند و بعدتر به روزگار پیری به‌قول معروف ترقی معکوس داشته‌اند!

یک آشنایی

توجه رهبر انقلاب به امیری فیروزکوهی و اشعارش به همین یک بیت محدود نمی‌شود و قبل‌تر هم روایت‌ها و سخنانی درباره آشنایی با این شاعر و علاقه به سروده‌هایش را بیان کرده‌اند. نشریه تبیینی- تحلیلی مسیر، وابسته به دفتر حفظ و نشر آثار رهبر انقلاب اسلامی در پیش‌شماره نخست خود برای اولین بار زندگی ادبی رهبر را به روایت خودشان سال‌ها پیش منتشر کرد. با توجه به آنچه در این نشریه آمده، آقای خامنه‌ای با اشعار امیری فیروزکوهی در مجلات و مطبوعات آشنا شده بودند و شعرها تاثیر خاصی بر ایشان داشته است. این تاثیرگذاری به این شکل بیان شده است: «از عظمت شعر او متعجب می‌شدم. شعر او به سبک هندی بود که همان سبک صائب تبریزی و سبک غالب شعرای مشهد است. در جمع برخی از دوستان حرف از این شاعر به میان آمد که یکی‌شان گفت: من آدرس خانه او را در تهران دارم. من هم آدرس را گرفتم و بی‌درنگ به خانه ایشان رفتم.» هر چند رفتن به آدرس و کوبیدن در خانه کار راحتی بوده، اما ورود به آن و دیدار با امیری فیروزکوهی آن‌قدرها هم ساده نبوده است. آن‌طور که رهبر انقلاب بیان کرده‌اند خدمتکار خانه از دیدار خامنه‌ای جوان و ملبس به لباس روحانیت پشت در خانه حسابی جا می‌خورد و چند باری می‌گوید امیری فیروزکوهی خانه نیست، رهبر انقلاب هم یادداشتی چند خطی می‌نویسد و برای جناب شاعر می‌فرستد، از علاقه‌اش به اشعار او می‌نویسد و آخرش هم به خدمتکار می‌گوید دوباره برمی‌گردد. بازگشتی که یک دوستی طولانی مدت را رقم می‌زند و رهبری و آقای شاعر آن را تا پایان حیات امیری فیروزکوهی حفظ می‌کنند. رهبر انقلاب درباره این دیدار این‌طور نوشته‌اند: «من اشعارش را برایش می‌خواندم و از شیوه خواندنم احساس می‌کرد که من شعرش را می‌فهمم و همه زیبایی‌هایش را درک می‌کنم. گاهی به برخی از نکات بدیع شعر ایشان اشاره می‌کردم که از خوشحالی بال درمی‌آورد. او بارها می‌گفت: هیچ کسی را مثل تو ندیدم که نکته‌ها و ظرافت‌های شعر مرا بفهمد. او چون می‌دید که از شعرش لذت می‌برم، از لذت من، لذت بیشتر و عمیق‌تری می‌برد!»

یک رفاقت ادامه دار

همان‌طور که گفتیم دوستی و الفت شکل گرفته میان رهبر انقلاب و زنده یاد امیری فیروزکوهی ادامه دار شده و تا پایان حیات شاعر تداوم داشته است. رهبری در این‌باره نوشته است: «ارتباط من با ایشان بعد از انقلاب اسلامی نیز ادامه داشت. به مناسبت انتخاب من به‌عنوان رئیس‌جمهور، ایشان شعر تبریکی برایم فرستاد که در دیوان منتشرشده‌شان نیست، ولی در همین دیوان‌شان غزلی وجود دارد که خطاب به من سروده‌اند. البته ایشان اطلاع وسیعی از ادبیات عربی و فارسی داشت و به عربی هم شعر می‌سرود.

یک شعر

امیری فیروزکوهی سال ۱۳۵۹ در یکی از اشعارش به ارادت و دوستی با رهبر انقلاب اشاره کرده و می نویسد:

امیر خامهٔ تقدیر این رقم زده است
که مهر خامنه‌ای نقش بر دل است مرا
ز لطف طبع و صفای ضمیر و لطف کلام
همیشه چهرهٔ او در مقابل است مرا
خوش آن شب از همه شب‌های عمر و خلوت انس
که روی روشن او شمع محفل است مرا

دوستی مداوم با شعر و شاعران

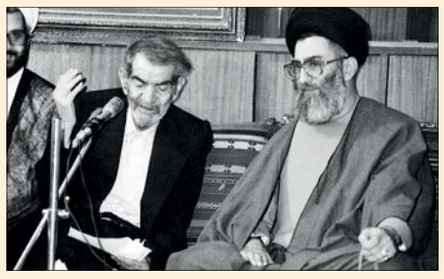

دوستی نزدیک رهبر انقلاب و شاعران، اتفاقی است که از روزگار جوانی ایشان رقم خورده، زمانی که نه رهبر بوده‌اند و نه رئیس‌جمهور و این یعنی انس و الفتی با ادبیات داشته‌اند دیرینه و هنوز هم با طایفه شاعران، همین نزدیکی را دارند. مهدی اخوان‌ثالث، محمدحسین شهریار، عماد خراسانی، مظاهر مصفا و بسیاری شاعران بزرگ دیگر دوستان رهبری بوده‌اند و اغلب هم شعری به ایشان تقدیم کرده‌اند. ضمن این‌که تاکنون بارها ابیاتی از زبان رهبری شنیده‌ایم که قبل‌تر کمتر کسی سراغ‌شان رفته بوده، مثلا همین چند سال پیش زمانی که در بیمارستان بستری بودند، خطاب به ملاقات‌کنندگان شعری خواندند که هیچ‌کس نمی‌دانست از پروین اعتصامی است، اما بعد در ذهن خیلی‌ها نقش بست: هر بلایی کز تو آید رحمتی است/ هر که را رنجی دهی، خود راحتی است... که این هم نشان از انس ایشان نه فقط با شعر کلاسیک فارسی که شعر امروز هم دارد.

واقعه

خاموش کردن «آتش بدون دود»!

دیروز ۱۶ خرداد سالمرگ نادر ابراهیمی؛ نویسنده شهیر معاصر بود

فیلم مستندی به نام «قصه نادر» را تماشا می‌کردم که نمایشنامه‌نویس بزرگ هم‌روزگار؛ زنده‌یاد استاد اکبر رادی را دیدم که جمله عجیبی درباره نادر ابراهیمی می‌گفت: «چرا روشنفکرها دسته‌جمعی در مورد نادر ابراهیمی سکوت کرده‌اند؟ از صد کتابی که نوشته ۵۰ تا، ۲۰ تا، ۱۰ تاش از نظر شماها اهمیت ندارد که در موردش صحبت کنید؟ نسل آینده از شما سؤال خواهد کرد چرا راجع به نادر ابراهیمی هیچ نگفتید. این سکوت را بشکنید. چرا سکوت؟»

در تاریخ ایران به برهه زمانی‌ای برمی‌خوریم که مربوط به پیش از انقلاب اسلامی است و بازار کتاب و موسیقی و به طور کل فرهنگ و هنر در انحصار توده‌ای‌هاست. مافیای حزب توده به‌شدت در فضای کتابفروشی‌ها حکمرانی می‌کند و کتاب‌های نادر ابراهیمی را پشت ویترین هیچ فروشگاهی نمی بینیم. فرزانه منصوری، همسر نادر ابراهیمی در این باره می‌گوید: «دستور داده شده بود کتاب‌های نادر ابراهیمی را پشت ویترین نگذارند و کتاب‌ها فروش نمی‌رفت. حتی شنیدیم به شیشه یک کتابفروشی که «آتش بدون دود» را گذاشته بود پشت ویترین، سنگ پرتاب کردند. ناشران و کتابفروش‌ها دوستش داشتند. ولی بعدها گفتند مجبور کرده بودند ما را...» ماجرا برایم جالب می‌شود و یادداشتی می‌یابم از احمدرضا احمدی که از دوستان نزدیک نادر ابراهیمی بوده است. در ابتدای یکی از نامه‌هایی که ابراهیم گلستان در پاسخ به نامه نادر ابراهیمی به او نوشته است، این نکته را یادآور می‌شود که نامه نادر را احمدرضا برایش آورده است. این حاکی از صمیمیت این دو دارد. احمدی می‌نویسد: «پس از شهریور ۱۳۲۰، ادبیات ایران در سیطره حزب‌توده بود که خروارخروار ماکسیم گورکی، ژان لافیت و جک لندن به جامعه ادبی ایران سرازیر می‌شد. نویسنده با استعدادی چون داوود منشی‌زاده به دلیل عقاید ضدتوده‌ای در توطئه سکوت حزب توده دفن می‌شد، منشی‌زاده نخستین کسی بود که «گیلگمش» را به فارسی مجلل ترجمه کرد. نادر ابراهیمی در جوانی در یک دوره کوتاه تحت تاثیر نثر منشی‌زاده بود که خیلی زود در نثرش به استقلال رسید. پس از ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، ادبیات ایران در موسسه آمریکایی فرانکلین به دست اعضای سابق حزب توده افتاد. هنگامی که نادر ابراهیمی قصه عاشقانه و مجلل «بار دیگر شهری که دوست می‌داشتم» را به چاپ رساند، یکی از اعضای بازمانده چپ می‌خواست این نثر مجلل را از ذهن خوانندگان ساقط کند اما نمی‌دانست مردم این کتاب را بر چشم و دل می‌گذارند و کتاب به چاپ هجدهم رسید.»

کاغذ اخبار

«شرح صدر» با تخفیف ویژه

جامع‌ترین زندگینامه استاد شهید آیت‌ا... سید محمدباقر صدر با ترجمه اسماء خواجه‌زاده به زبان فارسی منتشر شد. کتاب ترجمه‌ای از «شهید الامه و شاهدها» اثر شیخ محمدرضا نعمانی است. او تنها کسی بود که در دوران حصر، در خانه شهید صدر ماند و این فرصت استثنایی سبب شد روایت‌هایی ویژه را از یکی از مهم‌ترین دوره‌های زندگانی آن شهید والامقام ثبت و ضبط کند.

این کتاب در هشت فصل و با استفاده از متن ده‌ها نامه و پیام شهید آیت‌ا... سید محمدباقر صدر، به شرح زندگی او پرداخته و امکان خرید آنلاین این کتاب با تخفیف ۲۰ درصدی تا پایان خرداد از طریق سایت پژوهشکده شهید صدر فراهم است./

جام جم دیلی

تهیه‌کنندگی و بازیگری مهتاب کرامتی در «اورکا»

تدوین فیلم‌سینمایی «اورکا» به کارگردانی سحر مصیبی و تهیه‌کنندگی مهتاب کرامتی و طهورا ابوالقاسمی به نیمه رسید. تدوین این فیلم‌سینمایی که نخستین تجربه بلند سینمایی سحر مصیبی در مقام کارگردان به حساب می‌آید، توسط محمدرضا موبینی در حال انجام است و به‌زودی به پایان می‌رسد.

پس از اتمام مرحله تدوین، طراحی صدا و صداگذاری «اورکا» توسط حسین ابوالصدق آغاز خواهد شد.

بازیگران این فیلم مهتاب کرامتی، ترانه علیدوستی، مسعود کرامتی، مهتاب نصیرپور، محمد رشنو، حسن زارعی، سپیده علایی، آرمیک قریبیان، فاطمه نیشابوری، حمیده حمیدی و مهتاب کرامتی هستند.

/ایسنا

حرف‌های سیاسی یوسا

ماریو بارگاس یوسا، نویسنده برنده جایزه نوبل ادبیات در مصاحبه‌ای درباره کروناویروس، فریبکاری، اخبار جعلی، از دست‌رفتن آزادی‌های فردی و رکود اقتصادی صحبت کرد. او گفت: امیدوارم که جو بایدن پیروز انتخابات ریاست‌جمهوری شود و ترامپ را کنار بزند. او دارد مشکلات بسیاری برای ایالات‌متحده به‌وجود می‌آورد و تدابیر محافظتی‌ای اعمال کرده که عمیقاً ضدآمریکایی هستند و علیه سنت‌های این کشور عمل می‌کنند. این نویسنده همچنین در پاسخ به سوالی درباره وضعیت کشور انگلیس با خنده گفت: انگلستان در کل جامعه‌ای بسیار لیبرال است اما حالا تحت رهبری بوریس جانسون بسیار کمتر آزاد است، مگر نه؟!

/مهر